

O Hayekovi

John Rose

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 1. 12. 1986

◆ private seminar, Czech | English, origin: 1. 12. 1986

O Hayekovi [1986]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1986-12-01 John Rose – O Hayekovi (1) [LVH332VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: O těch vlastnostech, které si přejeme. Ale naproti tomu je daleko jednodušší najít způsob, jak vytvořit obrovské kvantum těchto molekul. Prostě nějakým procesem, laboratorně nebo dokonce nějakou technologií.

Yes, and this reflects the fact that we in that particular case we do not know enough about the specific factors but we may have a general understanding of pattern.

To je proto, že my nevíme přesně, jak to v té molekule funguje, abychom tu jednotlivou molekulu sestavili podle svých přání. Ale naproti tomu můžeme mít určité porozumění pro jakési struktury molekul vůbec a jakýsi význam některých těch tanců v té molekule – on mluví samozřejmě o velkých molekulách, o těch komplikovaných organických molekulách. Takže my můžeme ovlivnit ten proces tak, abychom vyráběli molekuly, jaké chceme, ale ty velké.

Yes, yes. We understand general pattern but we do not know enough about specific details, so that what we must do is not plan the details but allow the pattern to operate.

My totiž nevíme nikdy dost o tom, jak to uvnitř běhá, ale můžeme mít určité celkové porozumění o funkci nějakých těch složek větších a tak dále. Takže aniž bychom znali, jak to je přesně dohromady, tak my můžeme určitými procesy si připravit takové molekuly, jaké potřebujeme. Třeba za pomoci toho, že nám určité organismy – já doplňuji – určité mikroorganismy nám připraví ten materiál a my ho jenom malinko upravíme. My nevíme, jak je to skutečně složené v detailu dohromady, až to udělá ta bakterie. My to jenom použijeme, upravíme mírně, poněvadž víme, co tam potřebujeme. A už máme třeba nově enzym nebo něco takového.

Yes. And if that is true of molecular science then it is far more true of society.

Jestliže tomu tak je v biochemii, no tak daleko spíš je tomu tak ve společnosti.

Yes. So the principle which Hayek draws is that we serve ourselves best by trying to understand the general principles which serve a happy society, not to calculate individual cases.

A z toho teda vyvozuje Hayek, že naším cílem musí být nikoliv rozhodovat o jednotlivých případech, nýbrž mít porozumění pro celkové trendy a některé podporovat a jiné třeba brzdit.

It is familiar to make a distinction between two kinds of utilitarianism. One that wants to look at every particular case and work out the consequences and the other to establish general principles which serve the happiness of the greatest number.

Dalo by se říci, že je to určitý typ utilitarianismu. Jeden, který chce koukat na každý jednotlivý případ a vypracovat důsledky, a druhý pro stanovení obecných principů, které slouží štěstí největšího počtu lidí. *Now I have utilitarian approach is the first one. No, there are two. It's often divided in our language into a utilitarianism of acts and a utilitarianism of rules. A utilitarianism of acts would try to look at each individual act and try to see all the consequences, to calculate all the consequences in this particular case. The utilitarianism of rules would say rather that is impossible, we must stand back and simply observe general rules.*

Takže tady vlastně je to, co jsem řekl správně, já jsem se do toho zamotal trochu dřív. Je to určitý typ utilitarianismu, ale oni rozlišují dvojí utilitarianismus. Jeden je utilitarianismus činu, aktivit, kteří chtějí furt jaksi individuálně něco zařizovat, a pak je utilitarianismus pravidel, který nechají, ať se to dělá samo, a jenom do toho intervnují tím, že stanoví podmínky nebo pravidla a tak dále. Prostě jenom to tak malinko ovládají zvnějšku, což je organičtější, vlastně bychom řekli. Takhle se to děje v organismu taky, tam není žádnéj...

Yes. So now I begin to make a connection to more political matters.

A nyní bych přešel k političtější problematice.

On Hayek's view, it is only if one believes wrongly that one can know the details of the case that there is a place for central direction overriding ordinary conceptions of the rule of law.

Pro Hayeka ta tendence řídit všechny detaily v politice je vadná právě z toho důvodu, že to nelze. Ta metoda je založena na určitém intelektuálním porozumění toho, co se stalo, a vůbec nepočítá, že už zejtra to je úplně jinak. Naproti tomu tedy ukazuje, že to není třeba nechávat nějakému spontánnímu vývoji, nýbrž když máme správné přístupy, správné formy pochopení, koncepty a tak dál, tak můžeme inteligentně zasahovat do toho vývoje tak, že dosahujeme určitých cílů. A můžeme to tak dělat jenom tím, že ovlivňujeme jakési celkové struktury a tendence a taky teda nejenom ty objektivní, ale i subjektivní.

Yes, yes. Now this is one of the main connections of the paper. Now Hayek has a view of the limitations of social science which implies that we can try to draw a picture, a general picture which tells us the pattern on which things work, but there is no possibility of prediction in definite cases. Now it is very important to connect this with his assertion that general principles of law should obtain over attempts to interfere with law by central direction, however well-intentioned.

Hejdánek: *You mean the law, in political or in state law... not internal law understood in nature sciences?*

Jiný hlas: *Oh no, no, I mean the law, legal...*

No a Hayek má za to, že takovou důležitou formou, jak ovlivňovat ty vývoje, jsou zákony. Rozumí se politické zákony, ne přírodní. To jsou právě ty prostředky, jimiž se upravují, připravují podmínky, a to nejenom objektivní, ale také subjektivní.

Well, let me give you some examples of what on Hayek's view is essential to the rule of law. And as I said before, he has great respect for David Hume, and I don't think I can do better than simply quote Hume's very short summary.

V téhle věci navazuje zvláště na Huma a nevím, co lepšího bych mohl v této chvíli říct, než právě citovat Huma.

Jiný hlas: *Law, Hume said, must enforce or enable, I quote directly, the stability of possession, its transference by consent, and the performance of promises.*

Hejdánek: To je z *Treatise*?

Jiný hlas: *No, I think that's from the Enquiry. But I elaborate.*

Hejdánek: Hume tedy říká, že... *please once more and slowly.*

Jiný hlas: *This is 18th century English, yes.*

Hejdánek: To je angličtina 18. století.

Jiný hlas: *Doesn't matter. It's my fault, not the English's. It must ensure the stability of possession. Of possession. We must be confident that we can hold on to our property.*

Hejdánek: Oho.

Jiný hlas: *Let me, is it best that I give a summary instead? Law must define and protect a private sphere, an area that is one's own.*

Hejdánek: Zákon musí definovat a zároveň zajišťovat určitou sféru.

Jiný hlas: *It must guard the body and one's property. One's body against violence, one's property against theft.*

Hejdánek: Musí zabezpečovat tělo, osobu tedy, a vlastnictví. To jest tělo proti znásilňování a vlastnictví proti krádeži.

Jiný hlas: *Yes, and it must also allow a certain freedom of movement and voluntary association.*

Hejdánek: A musí také zajišťovat svobodné pohybování ve společnosti.

Jiný hlas: *It must give, in other words, a private sphere, a sphere of private rights.*

Hejdánek: Musí definovat a zajišťovat takzvanou soukromou sféru.

Jiný hlas: *It must allow the transfer from that sphere to other people. It must allow one to transfer what is mine to you, if I want to do so.*

Hejdánek: Musí také umožňovat přechody, přenášení věcí, vlastnictví z jedné té soukromé sféry do jiné. To jest například, že někdo může prodat něco někomu druhému.

Jiný hlas: *It must permit the enforcement of promises through the law of contract.*

Hejdánek: A zároveň musí zajišťovat, aby když dojde k nějakým úmluvám a slibům, že jsou závazné a že se musí plnit.

Jiný hlas: *If one can try to find a unifying factor in this, one might say: law must seek to replace the temptations of force with the means of peaceful cooperation.*

Hejdánek: Kdybychom to chtěli dát dohromady, zákon... *please once more...* zákon má zajistit, že nedojde k užití moci, síly, tedy že se nebudou věci vyřizovat podle toho, kdo má víc svalů.

Jiný hlas: *Yes. Now, I simply want to link these rather general abstract principles, not attempts to calculate cases. For example, it may be possible that there is a hard case where a fair judge has to enforce a contract and he is very sad to do so. Great Lord Denning once described a very sorry old gentleman, someone who had given a guarantee on a loan and lost his farm. It was a very unfortunate case. But the principle that Hayek and Hume want to insist on is that there must be general principles in these matters. One must not try to calculate cases. There have to be general principles. And this reflects our limitations in understanding these matters.*

Hejdánek: Tady Hayek zdůrazňuje, že nelze plánovat, předepisovat formy chování, jednání v mezilidských vztazích v detailech, v jednotlivých případech, nýbrž že – a to jsou podstatné důvody, které byly naznačeny předtím – je třeba určovat ty obecné principy. To znamená, zároveň s tím, že v jednotlivých případech to třeba nesedí, že když se ty principy dodržují, tak v konkrétním případě třeba někdo velmi sympatický a dobře pracující zkrachuje, protože najednou do toho přišly nějaké okolnosti, se kterými se nedalo počítat. A na druhé straně někdo, kdo je podvodník a gauner, tak získá obrovské bohatství, protože náhodou to vyšlo. Tohle se prostě nedá naplánovat. Do tohohle zasahovat... jde o stanovení obecných principů, které fungují vcelku, ale v jednotlivých případech mohou vypadat dost divně.

Jiný hlas: *I want to make then this connection between law consisting in abstract principles that may be hard in individual cases, and Hayek's proposition that we can only aspire, we can only hope for an understanding of pattern. We are simply too stupid and ignorant to go about calculating cases. All we can reasonably do is to understand that the operation of certain abstract general principles serves society.*

Hejdánek: Ten důvod, proč plánování v jednotlivostech není možné, spočívá v tom, že nevíme dost. Že nikdy nemáme dost znalostí, abychom to dovedli přesně vykalkulovat. A proto se musíme utíkat k tomu, že stanovujeme obecné principy.

Jiný hlas: *And we do ourselves far better to stand aside and let these general principles operate than pretend falsely to a knowledge that allows us to intervene in cases.*

Hejdánek: Z toho důvodu také je přesvědčen, že je daleko rozumnější stát stranou a sledovat, jak ty principy fungují, eventuálně je vylepšovat, daleko rozumnější než se snažit v každém jednotlivém případě zachraňovat to, co se nám zdá dobré a naopak brzdit to, co se nám zdá zlé.

Jiný hlas: *It follows therefore that we must make a sharp distinction between the rule of law as Hayek understands it and the orders of even a legitimate authority. Law must not be identified with the orders of an authority, even if that authority is legitimate.*

Hejdánek: Další věc, která je velice důležitá, je, že Hayek dělá ostrý rozdíl mezi zákonem nebo zákony a nařízeními, předpisy, které dává nějaká autorita, nějaká instance, byť by byla sebelegitimnější.

Jiný hlas: *There are general principles of pattern which are necessary for the happiness of society and it is quite possible that even a legitimate authority should overturn these. So one must not identify the two concepts.*

Hejdánek: Existují takové obecné principy, které jsou bezpodmínečně nutné pro šťastný život společnosti, a i sebelegitimnější autorita by se mohla octnout v situaci, kdy tyhle základní principy poruší, a proto je to třeba tedy rozlišovat. Prostě takzvaná legitimní autorita by v zásadě mohla být nelegální.

Jiný hlas: *The fairness, the reasonableness of a law, therefore, must be distinguished sharply from the legitimacy of the authority that demands its observance, even when that authority is democratic.*

Hejdánek: To znamená platnost, závaznost zákonů musí být ostře odlišena od těch předpisů nebo

závazností, které formuluje, předepisuje nějaká instance, i když ta instance je naprosto legitimní a demokratického charakteru.

Jiný hlas: *Democracy is greatly to be valued as a peaceful means of changing government, but that is not to say it should be all-powerful.*

Hejdánek: Demokracii hodnotí Hayek vysoce jako způsob, jak měnit vládu, ale je přesvědčen, že to vůbec ještě neznamená, že dovede dělat všechno. Právě to je jenom způsob, jak měnit vládu.

Jiný hlas: *To do that would be for Hayek to combine two fallacies: to combine the exaggeration of what can be achieved by central direction with the false idea that right law can only mean prescription of a legitimate authority. I want to try to combine two ideas here.*

Hejdánek: Tedy Hayek upozorňuje na to, že [nesrozumitelné], *go on please.*

Jiný hlas: *Well, yes. I mean, if one has two wrong notions in Hayek's view, if you combine two fallacies together, then you will have a wrong picture of the character of democracy.*

Hejdánek: Zdůrazňuje tedy dvojitý omyl, a jestliže to dáme dohromady, tak můžeme nahlédnout falešný pohled na demokracii.

Jiný hlas: *The first fallacy is that law can only mean prescription, order from a legitimate authority.*

Hejdánek: První chyba spočívá v tom, že se budeme domnívat, že zákon může být stanoven pouze legitimní autoritou.

Jiný hlas: *The second fallacy is if we exaggerate what can be done by a government centrally directing.*

Hejdánek: A druhý omyl je, co může dělat taková vláda, která centrálně řídí.

Jiný hlas: *Yes. So you have a false picture in which democracy is expected first of all to be entirely responsible because after all it's answerable to the people, but on Hayek's view that may not be enough. But secondly, the promises offered are far too great, are far more substantial than can actually be delivered because what a central government, even a democratically elected government, can do will not be what people hope. It is far more limited and far less powerful.*

Hejdánek: To totiž vede k dvojímu omylu. Jednak, že se připisuje vládě schopnost dělat cokoli rozumného, co lze nahlédnout, což není pravda, poněvadž jsou tady jistá omezení. A za druhé, že se očekává, že právě tím řízením lze zařizovat věci, což taky není pravda. Tedy na jedné straně, že se příliš mnoho důvěry skládá v to řízení, na druhé straně, že si myslí, že forma vládnutí, a to znamená to stanovení nějakých pravidel a předpisů a tak dále, že je všemocná.

Jiný hlas: *The good debating point here is always to refer to Hitler's success in the 30s.*

Hejdánek: Krásným dokladem pro to nebo příkladem je ten Hitlerův úspěch v těch posledních volbách, kdy vlastně získal to kancléřství.

Jiný hlas: *I leave aside his becoming chancellor, but only look at the popular vote in the middle 30s, which I think was about 42, 43, 44 percent, something like this.*

Hejdánek: V tom vlastně vůbec nešlo o nějaké ideové změny, rozhodnutí lidí jít tou či onou cestou, nýbrž očekávalo se, že zavedením jistého pořádku se vyřeší problémy. A to byl ten důvod, že se prostě hledal ten silný muž. Já si to vyložil naprosto po svém, ale je to asi v tomhle. Že prostě *de facto* se stalo něco úplně jiného, než co lidi chtěli. Ten výsledek vůbec neodpovídal tomu, že lidi neprosadili svou vůli.

Jiný hlas: *Who would say that even though Hitler was democratically elected, the rule of law still obtained in Germany in the late 30s?*

Hejdánek: Ta okolnost, že Hitler vlastně zvítězil v demokratických volbách, vůbec ho nekvalifikovala k tomu, aby demokraticky jednal dál.

Jiný hlas: *Yes, so in other words, we must make a sharp distinction between the orders of the government, even if that government is legitimate as you may please, and the rule of law.*

Hejdánek: Na tom vidíme, jak je strašně důležité rozlišovat mezi tím, jaké jsou rozhodnutí, nařízení, zákony, formulované zákony, které stanovuje nějaká instance, nějaká vláda, i když je naprosto demokraticky zvolena, a mezi těmi zákony, které jsou bezpodmínečně nutné pro to, aby demokraticky fungovala společnost.

Jiný hlas: *Well, I come now to much softer cases than Germany in the 1930s, but Hayek is also very skeptical about democracy even in England and America.*

Hejdánek: Nebudu už dál prodlévat u otázky té demokratičnosti vývoje v Německu, ale Hayek je velice skeptický také, pokud jde o demokracii západoevropskou a americkou.

Jiný hlas: *It is not that Hayek opposes democracy, but he wants to see it having its proper place, and exaggerated notions of the scope of democracy seem to him to undermine the faith in democracy and therefore to lose the core which is important.*

Hejdánek: Není to proto, že by Hayek chtěl být oponentem demokracie, naopak on ji vysoce cení, ale je přesvědčen, že příliš velké naděje vkládané do demokratického řízení vlastně podkopávají autoritu demokracie, protože od ní očekávají víc, než může splnit.

Jiný hlas: *Elections in England become an auction with each party trying to outbid its rivals with financial inducements to as many people as possible, disguising at the same time as well as it can the costs.*

Hejdánek: Já to velmi zkrátím, poněvadž jsem to nesledoval. Prostě hlasování demokratické představuje jakousi aukci, kde určité programy nebo vzory nebo sliby a tak dále prostě dostávají určitou cenu podle toho, kolik lidí se o ně dere a zdaleka ne proto, že by skutečně měly takovou cenu jako.

Jiný hlas: *Politics comes to consist of dishonest promises and impossible expectations.*

Hejdánek: Jo. Politika potom musí pracovat nejenom s těmi objektivitami, s těmi skutečnostmi a říkat, co se chce objektivně měnit a tak dále, ale musí počítat taky s tím, jak to lidi chtějí nebo nechťejí. Že? A nikde není řečeno teda, že lidi přesně vědí, co je to nejlepší.

Jiný hlas: *The proper role, the proper part of democracy is to decide what must be decided in common, not to trample everywhere over individual choice or voluntary cooperation, which often does far better than communal decision.*

Hejdánek: V politickém rozhodování je strašně důležité vědět, co je potřeba dělat v celku a nikoliv jaksi tlačit lidi k tomu, aby na tom spolupracovali, aby prostě se toho zúčastnili. Prostě lidi musí sami, ne být donuceni. A vědět, co to znamená, mít takovou tu orientaci, co je potřeba dělat, aby se do toho ty lidi zapojili, že? Ale to neznamena, že je budu přesvědčovat o tom, co já vím.

Jiný hlas: *Yes, yes. This really traces back to an exaggerated opinion of what it is possible for central direction to achieve, so that democracy promises far too much.*

Yes. The way to harmony and advance is through leaving people to look after their own interests under the general principles which our understanding of the pattern on which society operates tells us is valuable, not to concentrate in democracy a power to overturn those general principles of action.

Hejdánek: Jo. Demokracii musíme chápat nikoliv jako moc, která manipuluje s těmi silami, které pracují ve společnosti všeho druhu, že, a která manipuluje lidmi a která připravuje nějaký ten dokonalejší stav společnosti nebo něco takového, nýbrž jenom jako formu, která umožňuje, aby lidi, když sledují svůj vlastní zájem, aby nepracovali proti společnosti, nýbrž aby jaksi de facto spolupracovali na její integritě.

Jiný hlas: *All right. The Western democracies are often commended for the separation of powers.*

Hejdánek: Ty teorie, modernější teorie demokracie obvykle doporučují dělení moci.

Jiný hlas: *But none on Hayek's view properly achieved that ideal.*

Hejdánek: Ale žádná z těch teorií, ani z uvedených v praxi, to nedokázala provést skutečně.

Jiný hlas: *In all, the body that makes public policy also in some degree makes and amends law.*

Hejdánek: Ve všech docházelo vždycky k tomu, že to těleso nebo ta instance, která provozovala politiku, tak byla identická s instancí, která stanovovala zákony.

Jiný hlas: *These functions, the making of public policy and the making of law should be separated.*

Hejdánek: A právě tyhle dvě funkce, to zdůrazňuje, je třeba oddělit. A to ostře. To jest provádění určité politiky a za druhé je stanovování zákonů.

Jiný hlas: *Instead, instead of coming more and more to embody the direct will of the executive, law should recover its function as a stop to all arbitrary power, including that of the executive.*

Hejdánek: Zákon zkrátka musí fungovat jako princip nebo jako ta regulativní idea pro politiku. Jestli tomu

dobře rozumím, tak to znamená, že nemůže politika si [nesrozumitelné] zákon k tomu, aby prosazovala své zájmy, nýbrž musí ho respektovat. A zdroje těch zákonů nesmějí být politický. Nesmějí být v té politické moci, která je právě etablovaná.

Jiný hlas: *Yes. Such a system might have developed from the English parliament of the 17th century when the House...*

Hejdánek: Tenhle ten systém snad byl realizován jenom v 17. století v Anglii.

Jiný hlas: *...when the House of Commons acquired full responsibility for all financial bills while the House of Lords remained the supreme court of appeal.*

Hejdánek: Jo, když anglický parlament jaksi si soustředil ve svých rukou plnou odpovědnost za finanční záležitosti a naproti tomu Horní sněmovna jaksi byla odpovědná jako nejvyšší odvolací instance soudní.

Jiný hlas: *But that did not happen and in any case an upper house with its present composition, the sort of composition it has in England at the moment, would not command sufficiently common assent for so important a task.*

Hejdánek: Ale ani tehdy se to nepodařilo docela a prostě nikdy to takhle vlastně nefungovalo.

Jiný hlas: *Hayek suggests other ways of getting to that conclusion, but we may doubt their feasibility. And he is, for example, very enthusiastic about the contribution of American constitutionalism on top of the contribution of English common law.*

Hejdánek: Naproti tomu Hayek, který je velmi nadšen americkým konstitucionalismem.

Jiný hlas: *So that the power of the executive is bound by a constitution which is interpreted by the Supreme Court, notionally at least, quite apart from the executive.*

Hejdánek: Jo, tam jde o to, že ten nejvyšší soud v Americe je tou instancí, která představuje jaksi takovou tu nejvyšší rovinu té odvolací soudní pravomoci. A naproti tomu teda veškerá politika se odehrává v kongresu a ve vládě.

Jiný hlas: *This seems to me to be an ideal state of affairs if one is starting from the beginning, as of course the Americans were. But it seems to me to be impossible to introduce into a country such as England. It would be seen there as an attempt to abort, to interfere with the democratic process and it would never, it would never get the general assent that would be necessary for it to carry authority.*

Hejdánek: No a má za to, že v dané situaci a v daný dějinách, že to jaksi je největší přiblížení tomu ideálu a že, jestli jsem tomu dobře rozuměl, nevím, že má jisté pochybnosti, jestli v Evropě je možné k tomu nějak dospět, protože tady jsou takové jaksi překážky, aby se to uvedlo v realizaci, jako v Anglii samotné.

Jiný hlas: *Yes. I will finish quite soon anyway, but is it a good idea that I stop now or go on for 10 minutes or so? Or stop now?*

Hejdánek: Už se ptá, jestli má ještě pokračovat.

Jiný hlas: *So, the general picture is that our understanding of social science is only our understanding of social matters, is only an understanding of the general principles on which things work.*

Hejdánek: Ano. Takže ten základní bod je teda teďka ten souhrn. Základním přístupem k společenským záležitostem je rozpoznat takových ty nejobecnější principy, který se uplatňují v životě společnosti.

Jiný hlas: *And a proper understanding of the principles on which our society works lead us to value abstract principles of behavior, principles of common law and to have a correspondingly low opinion of the possibilities of anyone, however well-intentioned, to interfere with those.*

Hejdánek: A jestliže se orientujeme na tyto ty základní principy, tak nám to dovoluje jakési porozumění tomu, co se odehrává ve společnosti, aniž bychom nezbytně se propadali do zjišťování těch jednotlivostí a ovlivňování jednotlivých lidí a tak dále. Prostě necháváme tu společnost fungovat a nestaráme se, takříkajíc, o to. Staráme se o to jenom o ten celkový takový pohled, když nějaký trend se ukáže, který jde blbě, tak je potřeba nějak ty principy změnit, ale staráme se o ty základní obecné principy a ne o ty jednotlivosti.

Jiný hlas: *Any authority, even a democratically elected authority, ought to know its limits.*

Hejdánek: V téhle věci jakákoliv autorita, jakákoliv instance ve společnosti je nekompetentní, aby tyhle

ty obecný principy stanovovala.

Jiný hlas: *Well, I've been talking so far about one conception of law and opposing it to the idea that law can only mean the order of a legitimate authority. I am now going to contrast Hayek's view of the rule of law with a different opposition.*

Hejdánek: Teď už dál s Hayekem nebudu zabíhat, chtěl bych jenom ukázat jako na protivu toho Hayekova pojetí, který trvá na tom, že ten zákon nemůže být žádným prostředkem manipulace v ruce politické moci, ukážu protivu k tomu v jiném pojetí, které se na to dívají jinak.

Jiný hlas: *The other opponent, the second opponent, is social justice.*

Hejdánek: Tím druhým oponentem je myšlenka sociální spravedlnosti.

Jiný hlas: *Well, laws that embody Hume's principles are essentially negative or conditional. I refer you back to what I said...*

Hejdánek: Podle Huma zákony jsou v podstatě negativní, respektive co je to druhý?

Jiný hlas: *Negative or if-then, they say.*

Hejdánek: Podmíněčné.

Jiný hlas: *They do not say what I must do, but only what I must not do and what I shall be committed to doing by earlier actions.*

Hejdánek: Zákony neříkají nebo nemají říkat, co mám nebo musím dělat, nýbrž co nesmím dělat a co se mi stane, když udělám něco, co nemám.

Jiný hlas: *Consequently, they leave us free to exercise our intelligence in choosing among a host of possibilities. They do not direct us to a definite task, they tell us what we must not do, what we are committed to doing by some earlier action, but they leave us an enormous scope for free action.*

Hejdánek: To jest, je to ta známá teze, tedy co není zakázáno, je dovoleno. Zákony z podstaty věci nejsou určeny k tomu, aby řídily to, co mají lidé dělat, nýbrž aby zakazovaly, co nesmějí dělat, a v ostatek jim nechávají svobodnou půdu pro nejrůznější podnikání podle toho, jak má kdo nápady a tak dál.

Jiný hlas: *Justice has to do with the observance of these rather abstract and negative rules according to liberalism. But for the advocate of social justice, that is the main objection. The advocate of social justice disparages what is for liberalism the essence of good law, its mainly negative character, and requires justice to be positive to achieve definite results.*

Hejdánek: Takže zákony vlastně nestanovují žádné pozitivní perspektivy nebo pozitivní pravidla, žádná závazná pravidla, nýbrž jsou v podstatě negativní. Naproti tomu myšlenka sociální spravedlnosti nezůstává negativní, nýbrž představuje jakýsi pozitivní program, a to z podstaty věci. Nemůže být formulována jako zákon v tom smyslu, jak bylo dosud řečeno.

Jiný hlas: *Social justice comes in many different versions. It may say that although some inequality is a necessary evil in order that people have incentives, gross inequalities of wealth or income are unjust.*

Hejdánek: *Too quick, I cannot follow it.*

Jiný hlas: *The complaints come in different forms of social justice. That although some inequality is necessary for people to have incentives, big inequalities of wealth or income are unjust as such. Never mind their source but just as such, unjust.*

Hejdánek: Sociální spravedlnost nemůže znamenat naprostou rovnost lidí, prostě jakási nerovnost musí být zachována, ovšem ta myšlenka té sociální spravedlnosti znamená, že příliš velké rozdíly jsou nějak od zlého.

Jiný hlas: *Social justice may require that people are rewarded not by their contribution to the profit of a firm but by their true value to society.*

Hejdánek: Sociální spravedlnost tedy počítá s těmi rozdíly, ale chce, aby ty rozdíly byly přiměřeným vyjádřením toho, jaká je úloha a tedy i hodnota toho či onoho člověka pro společnost.

Jiný hlas: *It may say that individuals have rights that consist not just in freedom to pursue harmless goals unhindered without interference, but in rights to positive benefits. An example would be the right to work.*

Hejdánek: Příklad, ten jsem teď nerozuměl, jak to bylo formulováno, tedy říkám příklad – právo na práci.
Jiný hlas: *A liberal interpretation of the right to work would mean a right to go to work without being harassed or interfered with, without anyone attacking you or without any nuisance, freedom to choose your own employment. But on the view of social justice, there would be a quite different obligation on the state. Not simply to ensure that people can seek employment where they please, but a positive obligation on the government to provide jobs for anyone that wants them. In other words, it is not negative, it is not saying simply leave people alone, it is saying there is a positive obligation to provide definite jobs.*

Hejdánek: Liberalistický výklad práva na práci znamená, že lidé mají právo dělat, co chtějí. Výklad sociální spravedlnosti se na to dívá jinak, že společnost nebo stát má povinnost umožnit lidem, aby dělali, co chtějí.

Jiný hlas: *Right. Well, just two more pages...*

Hejdánek: Právo to umožnit, zajistit.

Jiný hlas: *, thank you. Whatever our sympathy with these ambitions, they demand that citizens direct their actions to achieving a unified system of purposes. For example, I can't just act on my own behalf if I want to get equality. This is something which is necessarily directed by the state. If I am simply trading with you, I cannot ensure that the value of equality is served. It is only possible for such values as these to be served by a centrally directed plan.*

Hejdánek: Tedy ve společnosti řízené i pomocí zákonů a pomocí principů stanovených určitou instancí, tam není možné, aby pouhá dohoda nebo pouhý zájem a nabídka a poptávka stanovovaly, jakou cenu má to či ono. Tam je to všechno determinováno, určováno celkovým plánem.

Jiný hlas: *It is only an apparent exaggeration that freedom is flatly incompatible with equality or any other conception of social justice.*

Hejdánek: A to je jenom výrazem toho, že se dodržuje zásada, že svoboda je neslučitelná s rovností.

Jiný hlas: *There is only an illusion of the two being able to go together because the fantasy...*

--- (1986-12-01 John Rose – O Hayekovi (1) [LVH332VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: I lived in this country but I gave up *philosophy* about seven years ago to work in the building business.

Jiný hlas: Ani v této oblasti nechci, ne že bych nikdy to nedělal, ale nechal jsem toho před sedmi lety a od té doby to není už má profese.

Jiný hlas: And in any case, what I have to say is not at all to do with my opinions but to describe Hayek.

Jiný hlas: Také vám tady nechci vykládat nic ze svých vlastních názorů, nýbrž chci ukázat něco, co je charakteristické pro toho Hayeka.

Jiný hlas: Hayek is known in our country for he is a sort of *bête noire*, a sort of black beast of the right for his advocacy of the values of the free market and for his opposition to attempts at government intervention to solve unemployment in... that's too long for me.

Jiný hlas: Hayek je v naší zemi něco jako divoká bestie pro tuhle ostře konzervativní linii, která se dovolává jeho pojetí volného obchodu nebo, řekněme, trhu, svobodného trhu a tak dál, toho se teď kdekdo dovolává.

Jiný hlas: He is, as I'm sure you know, a winner of the Nobel Prize in Economics.

Jiný hlas: Jak víte snad, je to nositel Nobelovy ceny za ekonomii.

Jiný hlas: So people have an impression of him as either a pure economist or a sort of advocate of the right.

Jiný hlas: Takže většina lidí má o něm takovou představu, že to je pouze ekonom anebo že to je takový politický heroj pravice.

Jiný hlas: He is not known as a *philosopher*. He is not known as a *philosopher*, as an *epistemologist*.

Jiný hlas: Vůbec není znám jako *filosof*. Vůbec není znám jako *noetik*.

Jiný hlas: What I want to try to do in this paper is to explain how his work on *philosophy* and more

specifically on *epistemology* does run through and inform all of the things for which he is better known, his work on economics and his work on *philosophy* of law.

Jiný hlas: Mým cílem dneska je ukázat právě na ty jeho *filosofické* a speciálně *epistemologické* nebo *noetické* prvky v jeho myšlení, protože právě když o nich víme, tak lépe rozumíme potom i těm jeho názorům ekonomickým nebo politickým.

Jiný hlas: So the scheme of what I shall try to do is to begin with a description of *epistemology*, of Hayek's view of *epistemology*, and then later, with your patience, to trace this through to its consequences for politics and the *philosophy* of law.

Jiný hlas: Čili mám před sebou teď úkol vyložit jeho *noetické* názory, to jest názory na *gnoseologii*, na postupy týkající se poznání, a teprve potom, budete-li dost trpěliví, tak ještě uvést nějaké ty důsledky pro jeho teorii ekonomickou a politickou.

Jiný hlas: And now I start to read from what I have...

Jiný hlas: Jo, a teď už budu postupovat podle toho, co mám napsáno.

Jiný hlas: Hayek's *epistemology* differs from most work under that heading, most work done under that subject in two chief respects.

Jiný hlas: Hayekovo myšlení nebo jeho práce se liší od všeho, co bylo v tom směru vykonáno, hlavně ve dvou směrech.

Jiný hlas: First, its subject is neither common knowledge nor physical science but the peculiar, the special problems of understanding complex phenomena, especially mind and society. I lost it completely. Whereas most *epistemology* may deal with the problems of common knowledge, the external world or the problems of understanding physics...

Jiný hlas: Za prvé: Většina *epistemologů* tedy začíná otázkou, jak můžeme poznat vnější svět a takovými otázkami.

Jiný hlas: He deals specifically, specially with the problems involved in understanding complex phenomena, especially mind and society. Not a general *epistemology* but the specific problems of understanding...

Jiný hlas: On se nezabývá těmito nejobecnějšími otázkami *noetiky*, ale takovými velmi speciálními, jako třeba vztah mysli a skutečnosti a tak podobně.

Jiný hlas: Second, the second respect in which it differs is that it does not seek to refute skepticism, it does not try to show the skeptic is wrong...

Jiný hlas: Snaží se také, to je ta druhá věc, jaksi odvrhnout nebo se odvrátit od skepticismu.

Jiný hlas: But to press the claims of skepticism.

Jiný hlas: Nýbrž spíše jaksi přijmout některé teze a cíle skepticismu, skeptického myšlení.

Jiný hlas: So much of *epistemology* consists in trying to refute skepticism but Hayek on the other hand wants to assert the claims of skepticism.

Jiný hlas: Jo, takže lze říci, že zatímco většina *epistemologů* se pokouší jaksi polemizovat se skeptiky a zavrhnout, odvrhnout je, ukázat, že jejich pozice nejsou udržitelné, tak naopak on v těchto pozicích vlastně setrvává a rozvádí je a uplatňuje je prakticky na poli poznání.

Jiný hlas: At least in the *philosophy* of society, Hayek returns to the intentions of the *philosopher* whom he most admires, David Hume.

Jiný hlas: A ze všech *filosofů* nejvíce navazuje na Huma v těch otázkách skepticismu u Humova.

Jiný hlas: Now let me now try to give a very general picture of...

Jiný hlas: Teď jenom tak velmi obecný pohled na věc.

Jiný hlas: An important early work on method, *The Counter-Revolution of Science*, argues that much of science... sorry, much of social science is... excuse me, it's the work of Hayek, yeah? The name is *The Counter-Revolution of Science*.

Jiný hlas: Kontrarevoluce...

Jiný hlas: *The Counter-Revolution of Science*.

Jiný hlas: Kontrarevoluce. Jo. Ve svém raném spise *Kontrarevoluce ve vědě...*

Jiný hlas: Which argues that social science has been tainted by taking its ideal of excellence from the physical sciences. Has been led astray...

Jiný hlas: ...se zabývá a odmítá to myšlení, že společenské vědy získávají svou reputaci a svou vážnost tím, že se co nejvíc podobají přírodním vědám.

Jiný hlas: The idea that he would oppose is the idea that you can find simple correlations in the way that physics might try to do.

Jiný hlas: Čemu se zcela brání a co odmítá, je, že v sociální vědě je možno nebo dokonce nutno hledat jakési korelace mezi skutečnostmi, jíž se zabývá fyzika, a skutečnostmi, mezi níž se zabývají sociální vědy.

Jiný hlas: Shall I just try and read this further? Much of social science is tainted by a misplaced reverence, a misplaced respect for the methods of physics and a mistrust of introspection, looking into oneself.

Jiný hlas: Jo, největší množství omylů v sociální vědě spočívá v tom, že neprávem užívá...

[nesrozumitelné] určitých odkazů na to, co dělá nebo čím se zabývá přírodní věda.

Jiný hlas: How inspect... how to translate that *misplaced*? I don't know how to translate the *misplaced*.

It's a sort of error, yes. Yes, yes, yes, just wrong. A wrong respect. It's also in Whitehead the theory of *misplaced concreteness*. Yes, yes, but that's a different idea. Hayek insists that whatever value it may have in physics, *objectivism*, as he calls it, is disastrous in the social science.

Hejdánek: Hayek zdůrazňuje, že to, co je základním předpokladem přírodní vědy a s čím tedy přichází tento určitý *objektivismus*, tak že je absurdností a zruďností v sociálních vědách.

Jiný hlas: Law courts, markets and the like have nothing objective in common. Their important properties... Excuse me, it's too much for me. I cannot remember all the... the too long sentences.

Hejdánek: Třeba soudy nebo trhy, jednání na trhu a podobně, jsou daleko od toho, aby tam nějak se provozovala nebo aby se dodržovala nějaká objektivita.

Jiný hlas: The idea he wants... I just now speak informally. Please don't try to translate every word, but to give the impression. Yes, yes, yes. What he opposes is the idea that it is... that social science should try to be like physics, yes, in forgetting ourselves and just looking at objective factors and trying to find important correlations between these objective factors.

Hejdánek: On se velmi ostře obrací proti tomu, aby v sociálních vědách se stalo ideálem to, co se stalo ideálem v těch přírodních vědách, totiž nějak sebe vystrčit, vyndat z toho celého procesu poznávání, na člověku nezáleží, a soustředit se plně na tu objektivitu.

Jiný hlas: Rather, we should look at ourselves in trying to understand these things. For example, if you want... No.

Hejdánek: Daleko spíš máme pozorovat sebe, popisovat, co děláme, když poznáváme nebo jednáme v té sociální sféře.

Jiný hlas: We must... please don't translate word by word, but I just give you the general impression. One must look, for example, at why a businessman sets up a firm, what is the point in having money, yes, and reflect on our interests in these things in order to elaborate a picture of how things work. Not be objective, not forget entirely about our own motives and look for correlations between objective A and B, but to reflect on our motives in doing these things in order to make a picture of the way that the economy works.

Hejdánek: Čili prostě on říká, že jedinej způsob, jak chápat věci v sociální sféře, je nevystřikovat ten subjekt jako nedůležitý mimo, ale naopak soustředit se na to, jak lidi spolu jednají, jak jsou zaujati, jak jsou zainteresováni na tom, co se provádí a tak dále. Že to je jedinej způsob, a ten je úplně opačnej, než je to v přírodních vědách.

Jiný hlas: In this respect he goes back to von Mises, Ludwig von Mises, attempts to have an almost completely *a priori* notion of social science, where what you do is not try to identify objective characteristics out there where you can find some correlation, but to make an analysis of one's own motives which enables one to build up a picture of the way these things work.

Hejdánek: Dovolává se nebo navazuje v té věci na Misese, zejména s tím, že pro každou analýzu takzvaně objektivní je v sociálních vědách naprosto nezbytné zkoumat také motivy a přístupy a tak dál, že to jinak nejde.

Jiný hlas: I give you a very simple example of this, very trivial example of this.

Hejdánek: Velice jednoduchý, až triviální příklad.

Jiný hlas: In the theory of money. A little technical now. A simple example is Fisher's equation, which says...

Hejdánek: *Fisher's equation*. Fisher, I know, a *equation*. Co to znamená? *Equation*, rovnice. Á, pardon, mně to občas vynechává. Tady jméno zřejmě, já jsem se lekl nějakýho rybáře, proto tak... Prostě jde o jakousi Fisherovu rovnici.

Jiný hlas: Which says that the total supply of money...

Hejdánek: Že celkové množství peněz nebo...

Jiný hlas: ...multiplied by the rate at which it circulates...

Hejdánek: ...násobené způsobem, jak peníze cirkulují...

Jiný hlas: ...is equal to...

Hejdánek: ...se rovná...

Jiný hlas: ...is equal to the average level of price...

Hejdánek: ...průměrné rovině nebo úrovni cen...

Jiný hlas: ...multiplied by the total number of transactions, exchanges.

Hejdánek: ...násobené celkovým počtem peněžních transakcí.

Jiný hlas: Let me try to explain informally. If the total stock of money is one thousand pounds, yes...

Hejdánek: Řekněme do začátku tisíc liber.

Jiný hlas: ...and every pound is spent once a week on average...

Hejdánek: ...a každá jedna libra je utracena průměrně za týden...

Jiný hlas: ...then total spending is one thousand pounds a week.

Hejdánek: ...tak celkové množství peněz, které se spotřebuje za týden, je tisíc liber.

Jiný hlas: Now look at the other side of the equation. If the average price that you have to pay for something is, let's say, two pounds...

Hejdánek: A na druhé straně rovnice, jestliže průměrná cena něčeho jsou dvě libry...

Jiný hlas: ...and five hundred times a week people buy something...

Hejdánek: ...a pětsetkrát za týden lidé něco kupují...

Jiný hlas: ...then you can see the two sides of the equation are necessarily identical. They are just different ways of measuring total spending.

Hejdánek: ...tak obě strany rovnice, jak vidíte, musejí být naprosto identické. Jsou to jenom dva různé způsoby, jak se vyjadřuje ten proces spotřeby nebo utrácení.

Jiný hlas: Now the important points... The point I want to convey here is that that sort of analysis is a very simple example, but that sort of analysis gives a map of possible connections, which is valuable in allowing us to see connections, even though it has no definite empirical content.

Hejdánek: Takže je to takový jednoduchý příklad na to, aby se ukázalo, že i tam, kde nemáme bezprostředně empirický [nesrozumitelné] data k dispozici, takže přesto tady máme k dispozici jakousi mašinu, která nám usnadní uvidět pořádky té či oné stránky toho ekonomického dění.

Jiný hlas: *It is simply a platitude, but a truism, something of in a sense no content.*

Hejdánek: Vlastně je to tak formalizováno, že to nemá žádný obsah, je to zcela formální záležitost.

Jiný hlas: *But a truism like that may be useful in giving us a map of possible connections between things.*

Hejdánek: Ale takový zdánlivý *truismus* může být pro výzkum velice důležitý, protože nám usnadní vytvořit jakousi mapu jednotlivých změn v ekonomické společnosti.

Jiný hlas: *Fisher's equation does not justify any definite prediction, for example it does not say that if you double the supply of money, prices will double.*

Hejdánek: Je důležité vědět, že Fisherova definice vůbec neznamena nějakou předpověď. Například neříká, že když zdvojnásobíme základní kapitál, tak se zdvojnásobí třeba počet peněžních transakcí. To neříká.

Jiný hlas: *However, it does say what factors we must survey, what factors we must look at in deciding what is likely to happen in definite cases.*

Hejdánek: Ale ukazuje nám, na které věci musíme dávat pozor, s čím musíme počítat. Upozorní nás na věci, které nesmíme zapomenout.

Jiný hlas: *For example, if an economy has never grown by more than 3% – in the United Kingdom – if the economy has never grown by more than 3% in one year and there are no special reasons for thinking that people will want to hold more cash, expanding the supply of money by 50% will cause inflation of around that figure.*

Hejdánek: Pardon, teď nevím, jestli jsem to zachytil dobře. Například jestliže je [nesrozumitelné], teď já nevím, to jsou ekonomické věci, vyznáte se v tom někdo víc? Prostě jestli nějaký vývoj o tři procenta s něčím, co dělá, tak to znamená...

Jiný hlas: *Can I just try and give an informal view of the way things are. You have various things, you can't say that when a change is made in one, there is a law that a change will happen in another thing.*

Hejdánek: Máte různé věci a nemáte žádný zákon, který by říkal, že když změníte jednu, musí se změnit také nějaká jiná.

Jiný hlas: *What you are trying to do is to give a map of the possibilities of what might happen when you change that one thing.*

Hejdánek: To jediné, co můžete udělat, je dát dohromady jakousi mapu možností, které mohou nastat, když změníte tu jednu věc.

Jiný hlas: *I mean, we have this little equation: M, money supply, multiplied by V, is equal to P multiplied by T. You cannot make general propositions, laws with sharp content of the form that if one part of the equation increases, some other definite part will increase. What you are trying to do is not to make definite predictions but to define a map of the possible ways in which things might happen.*

Hejdánek: Takže je to celkem srozumitelné. Prostě když je dána ta definice, z ničeho nevyplývá, že když změníte jeden člen, nutně se mění ty další, protože ty se mohou měnit různě a různě. Ale vy můžete, protože tu rovnici berete jako formální výraz jistých vztahů, sice ne konkrétní předpověď stanovit, ale můžete si narysovat ty možnosti, které mohou nastat.

Jiný hlas: *Is that clear do you think or shall I expand a little?*

Hejdánek: Vypadá to, že by někdo chtěl něco, tak hned můžete do toho zasáhnout a zeptat se.

Jiný hlas: *Well, let me go on and then I'll come back and try to say more about that. This is a very tiny trivial example of how you might try to build a map of possible connections between a few things.*

Hejdánek: To je takový velice zjednodušený až triviální příklad toho, jak je nutno udělat jakousi mapu možných vztahů, které jsou samozřejmě proměnlivé.

Jiný hlas: *This sketch, this little drawing, contains only a very few of the factors that a good economist's picture would include.*

Hejdánek: Taková mapa nebo takový obraz samozřejmě bude obsahovat jenom málo z těch věcí, které by tam ekonom rád měl, které by tam rád viděl.

Jiný hlas: *In that picture of course there will be many other things: rates of interest, inclination to invest, the exchange rate, the wage level.*

Hejdánek: Ekonom by tam samozřejmě zařadil celou řadu dalších věcí, které považuje za důležité.

Jiný hlas: *The result will be a much more complicated map than the very trivial one.*

Hejdánek: Samozřejmě čím víc takových momentů tam ekonom zavede, tím ta mapa možností bude komplikovanější.

Jiný hlas: *In which the interdependence, the causal connections between different variables, perhaps 40 or 50 variables will be represented.*

Hejdánek: A ekonomové například spějí k tomu, že do takové rovnice pak musejí dosadit až třeba čtyřicet nebo padesát proměnných.

Jiný hlas: *Can I now emphasize again that we have a picture of the interconnection of many different variables. It is on Hayek's view completely wrong to try to find simple correlations between one variable and another.*

Hejdánek: Když se teď vrátíme k obrazu té mapy vzájemných vztahů, tak Hayek tvrdí a zdůrazňuje, že je naprosto falešné hledat jednoduché vztahy, jednoduché korelace mezi jednotlivými těmito momenty.

Jiný hlas: *The total complex is important. You cannot simplify it by leaving the others out. He rejects the laboratory method as they say that's how people do it.*

Hejdánek: Prostě ta souhra všech je důležitá a nemohu si to zjednodušovat tím, že vyloučím ostatní. Čili odmítá laboratorní metodu, takříkajíc, tam se namnoze tohle dělá.

Jiný hlas: *To repeat myself, the point is not to try to find simple correlations between one variable and another variable, but to build up a picture, an adequate map of the possible connections between these variables.*

Hejdánek: Zásadně odmítá sledovat korelace mezi jednotlivými momenty, ale trvá na tom, že je vždycky třeba mít na paměti celou tu mapu.

Jiný hlas: *Is that clear so far? Well, and now here Hayek introduces another thought which is that there are simply so many variables in this map, so many channels in this map that we must be very humble in our attempts at understanding and predicting.*

Hejdánek: A teď jako druhá věc, na kterou dává důraz Hayek, že těch momentů nebo těch jednotlivých faktorů je takové množství, že musíme být velmi opatrní a musíme být velmi skromní, když děláme jakékoli odhady nebo dokonce i skromní, když chceme porozumět podstatě toho, jak to chodí dohromady, jak to na sebe působí.

Jiný hlas: *Yes, one must reflect for a moment on how great these complexities are to appreciate Hayek's next step.*

Hejdánek: Je třeba uvážít velmi teda vzít vážně tenhle Hayekův důraz na tu obrovskou složitost těch mezivztahů, abychom pochopili další důraz, další bod.

Jiný hlas: *His next step is this: to say that the scale, the number of these complexities is so great that all we can sensibly, all we can intelligently hope for is a schematic understanding of the principles on which the economy works, not definite predictions.*

Hejdánek: Tedy jeho dalším krokem je, že ta komplexita, ta složitost těch interdependencí je tak velká, že nám nezbyvá než to schematizovat, než prostě se pokusit o jakási zjednodušená schémata, která nám dovolují se tím vůbec nějak zabývat, přistoupit k tomu blíž a eventuálně na základě toho porozumění něco předvídat.

Jiný hlas: *The objective method, the method that Hayek is opposed to, the objective method may seem to find correlations between A and B.*

Hejdánek: Takzvaná objektivistická metoda, ta se domnívá, že právě tím, že si zjednodušíme ty věci, tak že dosáhneme jakési přesnější znalosti toho, jak ty vzájemné vztahy a závislosti fungují. A tomu se ovšem právě Hayek brání a upozorňuje na to, že to je vždycky pouze pouhé schéma. Navíc odmítá teda takové to nejprimitivnější schéma mezi dvěma, že, kdy vždycky, protože je toho tolik, tak stejně musíme trochu redukovat, ale důraz na tom je, že to redukuje, že to je pouhé schéma, a to znamená, že spousta věcí nám z toho utíká, a proto musíme velmi skromně v těch odhadech.

Jiný hlas: *Correlations between A and B are only significant in a theoretical frame that explains the scope of their application.*

Hejdánek: Takže Hayek také tvrdí, že ty vztahy, které jsou jakoby inteligibilní, které se nám zdají být věcně důležité a tak dál, že vlastně se takovými být zdají pouze v té intelektuální rovině toho vysvětlení a že vůbec to nemusí znamenat, když se nám to zdá nahlédnutelné, že ve skutečnosti to opravdu má takovou roli.

Jiný hlas: *Yes, I mean he's opposing the view of J. S. Mill, for example, the naive view of induction, that without having any sort of theoretical background, you can simply go out and find correlations and make a natural law, without any understanding of the background you can find significant correlations. The objection is that significance can only be understood in terms of a theoretical frame and the definition, yes, of what is significant is defined in these terms.*

Hejdánek: Tedy tímhle se jaksi polemizuje proti Johnu Stuartu Millovi, který má za to, že prostě v té induktivní logice stačí dost bedlivě sledovat nějaké vztahy, korelace a tak dále a že z toho už můžeme vyvodit nějaké základní poučky o těch jednotlivých... Hayek proti tomu namítá, že abychom tohle mohli udělat, vždycky už k tomu používáme jakési racionální schéma, kterým vlastně deformujeme tu realitu a že tedy docházíme k závěru z toho, s čím jsme my přišli, a ne z té reality. Že tedy vlastně polemizuje proti té metodě induktivní logiky Johna Stuarta Milla.

Jiný hlas: *Now, in social science that framework is provided by the analysis of our own interests, by looking at ourselves, by thinking, for example, why I should want to run a firm, what is the point in money. The theoretical framework is provided by looking at our own interests. It is not that you can just do objective social science and forget about ourselves. Induction is only significant in a frame that tells you what is significant, and the definition, yes, of what is significant is defined in these terms.*

Hejdánek: No a tady se vracíme k tomu, co už bylo řečeno na začátku, že Hayek právě ukazuje, že v té souhře té spousty faktorů mají eminentní význam ty faktory, které bychom nazvali subjektivními teda naproti těm objektivním, to jest všelijaké zájmy a motivy a tak dál. Tedy že tohleto patří taky k té kalkulaci těch možných výsledků nebo možných odhadnutelných věcí, které mají přijít a podobně, že vlastně s tím musíme počítat, že ty tam intervenují.

Jiný hlas: Vůbec byste se na nějakém případě... no tak to mu udělá dobře, to potom pak udělá, jo, myslí... nebo jestli je to státní rozpočet, nebo jestli tam mzdy nenechávají... mě do toho vlivu nenutí, já o tom nic nevím, nechci to předkládat, ty termíny neznám... *I also think what if it's usable to use for the national economy for instance in the building of state accounting here in the beginning of the year of the relation between salary and product and why Hayek said that the correlation between simply between easy articles or the easy elements is impossible and the result without these articles is nonsense.*

Jiný hlas: *Yes, right. Let me try to give you an example. I don't know whether it's exactly what you are talking about but an example of the sort of thing that Hayek would find quite wrong would be the work of, for example, a man like Phillips in our country, who found, thought he found a simple correlation between inflation and unemployment, so that by tolerating a certain level of inflation, jobs for all could be had. It seemed to be a very, very nice correlation.*

Hejdánek: Já namítám už té jednoduchosti, on se prostě odmítá, jak pak to slepí dohromady, kde se to prostě postihne. Takový příklad je teda, co u nás je běžné, co dělají firmy, například jméno Phillips, že prostě se kalkuluje s takovým jakoby přímým vztahem mezi inflací a nezaměstnaností.

Jiný hlas: *Very, very good, very good correlation for 20 years. But then it collapsed completely, collapsed completely.*

Hejdánek: Ta korelace se dala sledovat a najednou se to celé zřítilo.

Jiný hlas: *When our makers of policy came to rely on it, when they thought they saw this correlation and thought 'we shall act on this', then it began to collapse about 1974. Why?*

Hejdánek: V roce 74 se to zhroutilo. Politika, která byla orientovaná na těch vztazích dvacet let sledovaných, najednou prostě byla v kýblu.

Jiný hlas: *Why? Now, a very simple reason. Inflation in fact reduces real wages, but as soon as people realize what is being done, they are aware of what is happening, then inflation and reducing real wages no longer have the same effect. People instead become more aggressive. They don't say 'I will accept a small wage increase', they simply add inflation to that.*

Hejdánek: Vlastně je pravda, že inflace způsobuje, že reálné příjmy se snižují. Jenomže tady vstupuje teď důležitý faktor, dokud to lidi nevědí, tak reagují jinak, než když už to pak vědí. A ta situace se pronikavě

mění, protože oni se stávají agresivními třeba. A to je důležitější faktor pro tu ekonomiku nebo pro ty...

Jiný hlas: Yes, yes. I mean, if you simply look at a graph, it seems you have a very simple relationship. But if you analyze why, then your confidence in this relationship being permanent breaks down.

Hejdánek: Tedy pokud jaksi děláte graf a vysvětľujete ho, tak to je docela v pořádku. A když s ním začnete pracovat a používat ho jako nástroje, tak se vám to zhroutí.

Jiný hlas: So I return to the point that an *induction*, an observation of *correlation* is only significant in a frame that explains its scope.

Hejdánek: To je dokladem toho, jak prostě sledování těch parametrů, jak vlastně je významné jenom pro tu intelektuální interpretaci toho, co se stalo. Ale když s tím začnete pracovat jako s nástrojem, tak se to zborťí. Prostě nemůžete, pro tu interpretaci je to dobrý, intelektuální interpretaci, ale když to chcete vzít v praxi, tak to nefunguje. To užití toho jako nástroje.

Jiný hlas: Is that a fair answer to the point? This example, inflation and unemployed is for me clear. But *general manager* must be know intellectual rovinu a taky *economical*, protože s tím musí počítat.

General manager must be [nesrozumitelné]. You agree? Okay. Please go on in your lecture. Yes, I think the man is not very happy, but... Oh no, we shall discuss after the boss. Now, I want to make a distinction now between the nature of theoretical framework in physics, for example, and in social science. The difference.

Hejdánek: Teď chce se zabývat tím rozdílem mezi těmi intelektuálními schémata v přírodních vědách a v sociálních vědách.

Jiný hlas: In physics, a deeper theoretical understanding often reveals a structure which explains why a simple regularity holds.

Hejdánek: Ve fyzice... mně se to teďka ztratilo. *Please, tell me again.*

Jiný hlas: Well, you may find some very superficial and baffling, puzzling *correlation* between two things. And when you make a physical analysis, you can then understand why that happens and you are therefore more confident.

Hejdánek: Ve fyzice, on místo aby to zopakoval, tak říká něco jiného, no. Ve fyzice prostě když sledujete vztah dvou věcí, tak prostě zjistíte jakýsi vztah, jakýsi *korelace*, na který se můžete spolehnout, že fungují dál, protože tam pro jejich fungování není potřeba, aby tam vstupovaly do hry ty subjekty, který poznávají, pozorují a tak dále.

Jiný hlas: Now, the difference in social science is that on *Hayek's* view, there are so many intervening and combining variables, that the better theoretical picture you have, it is the opposite to physics, the less confident you are in simple *correlations*.

Hejdánek: A *Hayek* zdůrazňuje, že ta komplikovanost těch vztahů v sociálních vědách je tak velká, že čím víc údajů nashromáždíte, tím méně je jistoty, že odhadnete správně další vývoj.

Jiný hlas: Yes, right. So a proper analogy, a proper comparison with social science would be not physics, but for example, the biological theory of evolution. The work of Darwin, Mendel, Crick, Watson, etc. Now, this offers a very satisfactory explanation of the *origin of species*. The *origin of species* no longer seems a miracle, it seems understandable that this should happen. But it is only a theory that tells us the pattern. It is not a theory that gives us the possibility of prediction. There are so many complications involved, for example, in the emergence of a new species, that it would be quite impossible for us to be able to hope to predict when a new species of some definite type will emerge.

Hejdánek: Tak teď zase příklad, existují pozoruhodné teorie o tom, jak vznikly různé řeči, že filosofické souvislosti a nevím co všechno a tak dál. Ale ty momenty toho vzájemného ovlivňování a tak dál jsou tak komplikované, že sice zpátky to můžeme leccos vysvětlit a skutečně najdeme způsob, jak odlišit to, co je důležitější od méně důležitého, to všechno jako na té intelektuální rovině je možné. Ale nikdy ani sebelepší porozumění toho, jak to bylo, nedovoluje odhadnout, jak to bude v budoucnosti, jak se budou vyvíjet jazyky, jaký nový jazyky budou vznikat nebo třeba jenom jazykový nějaký podrod, že jo, *slangy* nebo něco takového. Prostě v tom dalším vývoji nám to vůbec nepomůže. To prostě tam se neodvážíme to

odhadnout, ačkoliv se pokoušíme intelektuálně proniknout tu minulost.

Jiný hlas: Yes. So the picture so far, I'll just summarize now informally, don't take this word by word, but the picture so far is that in the social sciences, we must not try to be like the physicist and find simple *correlations*. And there is nothing in social science corresponding to $E=mc^2$ or conservation of electrical charge or something like that. That is, laws which relate simple variables and which are both universally true and more than just logical platitudes. There is nothing like that to be aimed for. What we must aim for is rather a picture of how things operate, a general picture of the possible interconnections between the different factors which are important.

Hejdánek: Tedy neformálně, nemám to prý překládat zcela doslovně, v tom sociálním oboru je to tak, že vlastně nepomáhá v ničem nějaké sledování detailů, vazeb, relací a podobně, protože na to není spolehnutí. Nemůžu očekávat, že ty vztahy, v kterých intervenují, já to teď vyložím trošičku po svém, ty vztahy, který prostě procházejí tou lidskou subjektivitou a který jsou vlastně živeny tou reaktivitou na úrovni lidské, že zůstanou stejný, poněvadž lidi se měně a reagují nově, reagují na to, jak reagovali předtím a jak to dopadlo a tak dále. Furt se to všechno... takže jediná věc, co mohu, je nikoliv říct, co se objektivně tady, co je dáno, a tu subjektivitu chápat jako nějakou nadstavbu, která se jenom přizpůsobuje tomu objektivnímu procesu, nýbrž já si musím vytvořit jakousi takovou mapu toho, co všechno tam zasahuje, jaký ty vztahy a kterými prostředky tam na sebe působí, a potom počítat s těmi eventuálními možnostmi, který se můžou a nemusí realizovat.

Jiný hlas: Now I begin to make a big transition from this picture of our limitations in *social science* to the necessary character of law.

Jiný hlas: A teď chci udělat něco k přechodu od toho obrazu té komplexnosti k povaze nutnosti zákona. Té nutnostní povaze zákona.

Jiný hlas: Yes. Now, an image, a metaphor that Hayek uses twice is this. It may be quite impossible for us to make a complicated molecule by putting each piece into place. On the other hand, it may be quite easy for us to get as many molecules of that kind as we like by simply allowing the general conditions that are suitable for the emergence of those molecules.

--- (1986-12-01 John Rose - O Hayekovi (2) [LVH333VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *If we were to address this, we would have to go into a detailed analysis of the whole case, as Hume suggests. That is, a whole series of problems arise, which are connected with, for example, the determination of from where to where this right to life extends...*

Hejdánek: Aby se tohleto mohlo řešit, tak by se museli pustit do podrobné analýzy celého případu, jak to doporučuje Hume. To jest, vzniká celá řada problémů, které jsou spojeny s tím, například stanovení, odkud až kam to právo na život se vztahuje. Jestli se zajišťuje právo již narozených dětí pouze a ne nenarozených, nebo už ještě nenarozených, ale od jisté doby těhotenství, nebo jestli to rozšíříme až i na život všech jiných zvířat třeba a tak dále. Prostě tento problém se musí analyzovat a ukázat, odkud kam to jde. To není nic tak samozřejmého, aby se s tím počítalo tak, že je to na jedné nebo na druhé straně. Jsou v tom [nesrozumitelné].

Jiný hlas: *Well, let me now make three points. I have my own views about the rights of unborn children. Your friend was talking essentially about that, yes.*

Hejdánek: Tak dovolte, abych teď řekl tři připomínky nebo tři body. Já mám samozřejmě určité své pojetí toho, jak tento problém by měl být řešen, své stanovisko.

Jiný hlas: *The second point is that Hayek says very little about these matters.*

Hejdánek: Za druhé, Hayek o tom moc neříká.

Jiný hlas: *But my third point is this: there is all the difference between trying to articulate and make more precise and deeper one's understanding of these general laws of individual rights so that one can look to cases of the unborn child and so on on the one hand, and on the other hand having no sympathy at all for the project of laying down general principles and thinking rather that it's perfectly all right to overturn general principles of justice in order to help particular people in particular cases. It's an entirely different*

mentality. The one mentality is to elaborate the law and try to acquire a philosophical understanding of whether notions of the right to life should be extended to an unborn child and to try to define better one's general principles. It's an entirely different thing to throw out altogether the notion of abstract rules of justice and to advocate the idea that whoever's in power, a political official or whoever it may be, should look at the instance and decide by the case. These are two entirely different things.

Hejdánek: Ten třetí bod je teda, že je strašně důležité podle Hayeka rozlišovat mezi tím, jaká je ta obecná myšlenka nebo ten obecný princip, a potom ten zákon. Ten vlastně je jakousi maršrutou, podle které se má rozhodovat v jednotlivých případech. Tak samozřejmě je podstatné se vyjádřit o tom zákonu, o jeho znění, ale nikoliv k motivům těch protestujících.

Jiný hlas: *Can I say only that although I would be happy to discuss these issues, it might confuse matters because it would be entirely my own opinions. As I say, Hayek has not...*

Hejdánek: On by se do toho pustil podrobně, ale vzhledem k tomu, že jsem tady vykládal Hayeka, tak by to trošičku vedlo ke konfuzi, poněvadž tam bych musel vykládat své pojetí a Hayek o tom moc nepíše.

Jiný hlas: Tak já jsem na tom chtěl postavit otázku tu, jak je zajištěn pohyb společnosti k nějaké humanitě na tom Hayekovi, jak se děje, čím je, když se mi zdá, že podle něho by nebylo možné prosadit nějaký zákon, už protože by vlastně poškodil a byl by dehumanizační. Teď pojďme ještě pomalu, já si to celý nezapomněl. Nevím, jak jsem to řekl.

The difference... I'm not sure whether I understood the spirit of the question, but is there a specific concern about abortion, about the rights of unborn children, for example? Yes. Well, to talk purely about what Hayek would, I think, say about this, I think he would want to say that we must lay down general principles. We may, for example, take a view that an embryo of two weeks is not a life and should not be preserved, therefore, or you may take the opposite view that it is already a life. But what we must do here is try to lay down general principles of what ought to be done. What one must not do is to allow some official, not operating under general principles, to come along and investigate the case and make his own judgment.

Hejdánek: Čili Hayek by souhlasil s tím, že rozhodneme o zásadních věcech, jako například, co budeme už považovat, jak staré embryo budeme považovat za člověka, ale zásadně by byl proti tomu, aby tady byly nějaké instituce, které by rozhodovaly v daných případech o tom, jestli ano, nebo ne, a které by vyšetřovaly celou záležitost v jednotlivých případech. Mně se zdá, že by byl spíš pro ten obecný zákon než jako...

Jiný hlas: Ono protože pokud k tomu třeba... Já bych ještě řekl poslední otázku, a to je v návaznosti na to, co se teď říká. Já jsem jako křesťan, a proto se ptám, jak je to s tou sociální spravedlností. Hayek tedy uvádí, že vždycky je nějaká ta sociální nespravedlnost. A teď já bych se chtěl přeptat...

Hejdánek: Nespravedlnost?

Jiný hlas: Ne, nespravedlnost.

Hejdánek: To on tak nenazývá.

Jiný hlas: Dobře, on to tak nenazývá. Je vždycky nějaká nerovnost. Já právě bych chtěl vědět, poněvadž když se řekne nerovnost, tak pro nějakého boháče nerovnost může být skutečně velmi vysoká.

Hejdánek: No tak to on proto neříká, to jsou námitky...

Jiný hlas: Jo, a proto já nevím, jestli Hayek byl křesťan...

Hejdánek: To není Hayekovo. Hayek namítá, že i myšlenka sociální spravedlnosti předpokládá jistou nerovnost, jenomže chce řešit ty velké rozdíly. To je námitka Hayekova proti tomu. Nedávej to do bot Hayekovi.

Jiný hlas: Dobře. A já se chci tedy přeptat, zdali společnost, která bude mít průměrnou životní úroveň a nebude v ní chudoba, nebo jestli společnost s rozdíly a s chudobou, která tato společnost z těchto dvou případů je pro něj přijatelná. To je jasná otázka.

Hejdánek: To je jasné.

Jiný hlas: *Like a Christian, I am interested in social justice and you had said that Hayek accepted that in*

the society there are differences, yes, differences. And I want to know if Hayek would be for the society with a little average of standard of life without poverty, or with a society with a high differences with poverty. And this poverty is for me the help for Charles Marx or for Lenin, yes. Sorry, I'm not sure I understand. Go to hell, no hell, bažina, no, peklo, go to hell for this proverb is for Khrushchev in invite in...
Jiný hlas: *Vienna if the students claim it go to hell, yes, or for me Jesus Christ didn't like the rich man. I don't know if Hayek was Christian, yes.*

I think Hayek does like rich men, yes.

And this type of society with poverty or without poverty is for Hayek important or not?

Right, well, you again, you raise lots of questions. A friend asks very difficult questions which demand very long replies, which I can't give...

Hejdánek: *Toto je zase ta otázka, která vyžaduje dosti podrobnou odpověď, kterou nemohu v tuto chvíli poskytnout.*

Jiný hlas: *Yes, yes. Right, well, many things to say. I think that the idea of inequality is not itself offensive. The idea that some people are richer than others. If you apply this to other areas, it would seem a very curious and indeed a very unpleasant thing to say, for example, that if one man was much more happily married than another man, that was objectionable. Not the fact that the one man was unhappy, but the simple fact that there was an inequality. Yes? It would seem a very strange view in other areas of life to say that just because there is a difference between these people, this difference is itself objectionable. You may well want to help the man who is not happily married, yes, but the mere fact that there is an inequality here doesn't seem to be important. It seems to me that a proper moral sentiment is not to oppose inequality but to try to help the unfortunate. Just as if some people are happily married and others not, I mean you don't bring everyone into line by making the happily married man equally miserable, you try to help the person who is unhappily married, yes? It seems to me that the proper moral sentiment here is not for equality as such, but to help the unfortunate. Yes. There are two different mentalities. One is that any inequality is itself offensive and the other is that you want to help the poor. These are two entirely different mentalities. Now, if... excuse me...*

Hejdánek: *Prostě argument je, že ten mravní cit, že není zaměřen na kvalitu samu a na poměr mezi těmi, kdo mají víc nebo míň majetku, nýbrž na ty, kteří mají málo, kteří jsou nešťastní, chudí a tak dále, a chce jim pomoci. To jest v ostatních zřetelích je to nahlédnutelné, jak je to absurdní, například srovnávat, jak jsou různí lidé šťastní v manželství a mít námitky proti tomu, že jedni jsou šťastnější než druzí.*

Samozřejmě rozumné je, když je někdo nešťastný, tak se pokusit mu pomoci. Ale chtít znivelizovat štěstí v manželství je absurdita. Tedy to je ten argument. Prostě to morální cítění nesměřuje původně, to je teprve ideologizace, nesměřuje původně k tomu počítovat jako nespravedlivé to, že někdo je šťastnější a někdo méně šťastný v manželství, nýbrž je zaměřeno k těm, kteří jsou na tom nejhůř, a je jakýmsi motivem pro to jim pomoci v jejich bídě situaci.

Jiný hlas: *But now this is just an essential first step to the main stage of the argument, which is this.*

Hejdánek: *To je ovšem jenom předpoklad k tomu, co je daleko důležitější.*

Jiný hlas: *Now, if you accept that our ideal is not equality but helping the unfortunate, then the question is whether the existence of a society in which some people are very rich is, as it were, the cause of the poverty of those people, or whether it is as Hayek would say, that if we live under certain general principles including those of the free market, of course rich people will emerge, but even those who are much lower down the social scale will also benefit from this general system. And he would want to argue that.*

Hejdánek: *Ta rozhodující věc je tato. Jestliže přijmeme, že to nejdůležitější není rovnost, nýbrž pomáhat těm slabým, chudým, tak potom není otázka, zda ve společnosti směji nebo nesmějí být bohatí. Hayek chce právě ukázat, že bohatství jedněch není příčinou chudoby těch druhých, nýbrž že dokonce samozřejmě, když funguje společnost tak, že samozřejmě vznikají noví a noví bohatci, ale že i ty nejnižší třídy vlastně na tom vydělávají, protože ta společnost celá bohatne. Tak jestliže se tohle ukáže, tak potom*

není námitek proti tomu, aby byli bohatí a chudí, poněvadž nejde o tu nivelizaci, o tu rovnost co do bohatství, nýbrž jde o to pomáhat těm chudým. A těm chudým je pomáháno ve společnosti, kde mohou ti bohatí bohatnout.

Jiný hlas: *Yes, and many specific points can be made about this. If this view of society were correct, that the rich were only rich because they had taken from the poor or expropriated their labor in some way, then the whole case would collapse. But Hayek says that this is simply not true at all. This is just...*

Hejdánek: Samozřejmě, kdyby se ukázalo, že bohatí jsou jenom proto bohatí, že to ukradli chudejm, jak je ta tradice socialistická, tak pak by se to celý zhroutilo. Jenomže Hayek právě tvrdí, že to není pravda, že to je falešná interpretace, že fakticky nejvíc bohatne ta společnost, kde i ti nejchudší bohatnou.

Jiný hlas: *Yes. Some specific points. First of all, Hayek insists rightly that Marx failed entirely to make a distinction between the entrepreneur and the capitalist. Yes. Between the businessman that arranges things and the person that lends him money, if you like.*

Hejdánek: Hayek tvrdí, že Marx udělal tu nejzákladnější chybu v tom, že od sebe oddělil podnikatele a kapitalistu.

Jiný hlas: *Now, as he also rightly points out, those who make fortunes under capitalism are not the capitalists but the entrepreneurs, the businessmen. You have to be already very rich to get an enormous amount of money simply by lending money to someone else. That is not the way fortunes are made. Fortunes are made by finding out how to put resources in place. Yes.*

Hejdánek: Tedy ve skutečnosti ten, kdo bohatne, to je ten manažer. Totiž je velice na první pohled jednoduché, když člověk má velikánský kapitál, no tak tím, že půjčuje na procenta, tak prostě z toho žije. Jenomže to není způsob, jak zbohatnout a způsob, jak zbohatnout, je najít třeba suroviny tam, kde jsou, objevit je a využít je. Tak se dělá bohatství. To dělají právě ti podnikatelé, nikoliv ti, co mají peníze.

Jiný hlas: *The picture of people being rich because they are very powerful and can exploit people in a weaker position is entirely false.*

Hejdánek: Ta představa, že prostě ten, kdo má peníze, kdo má kapitál, že tím *eo ipso* má jaksi moc vykořisťovat ty, co nemají kapitál, je prostě v základu falešná.

Jiný hlas: *The reality is that people make fortunes under capitalism by having a good idea, by using their intelligence in putting resources together.*

Hejdánek: Ve skutečnosti jde o docela jinou důležitou věc, že v kapitalismu bohatnou lidé, kteří mají dobrý nápad.

Jiný hlas: *And I don't think you can see anyone suffering or being exploited in that process.*

Hejdánek: A právě v této věci nelze prokázat, že když má někdo dobrý nápad, že z toho vyplývá nějaký vykořisťování těch druhých. Naopak, ti druzí na tom se podílejí, na tom dobrým nápadu.

Jiný hlas: *If someone makes himself a millionaire by better putting resources together, he is not doing that at the expense of ordinary workers. Probably the reverse is true, that he is employing workers and paying them better wages than otherwise possible.*

Hejdánek: Když někdo má výbornej nápad, jak využít zvlášť dobré kombinace nějakých zdrojů, no tak to nedělá na úkor těch druhých. Právě opak je pravda, protože on, aby toho mohl využít, tak právě zaměstnává ty druhý, aby mu v tom pomohli, poněvadž sám by to nezvládl.

Jiný hlas: *So, in other words, it is completely false that the riches of some people, as it were, cause the poverty of others.*

Hejdánek: Jo, základní chyba je v tom si představit, že bohatství jedněch je příčinou chudoby těch druhých.

Jiný hlas: *Thank you for your attention and the questions. Thank you for your lecture. Perhaps we shall have the opportunity to go on in our discussion and to listen to another lecture of yours the next time. Thank you very much. Jeho jméno je v angličtině, jmenuje se John Rawls.*

Jiný hlas: John Rawls.

Jiný hlas: *I didn't tell them your name because I was not quite sure if I understood it well then. Takže*

děkuji. Na shledanou.

Hejdánek: Na shledanou.

Jiný hlas: Jak to vypadá? Všecko běží, jo. Dobře, tak děkuju. Prosím.

--- (1986-12-01 John Rose - O Hayekovi (2) [LVH333VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Dobře, chci mluvit anglicky, protože v němčině bych dělal příliš mnoho chyb.

Hejdánek: Já vám to povolím, poněvadž to je jediné, co můžeme, ano. Tak pojďme.

Jiný hlas: *Please. Thank you. Je mi líto, že nemohu mluvit česky a je nemožné pro mě dát přednášku v češtině, ale já rozumím trochu. But that's about the limit. Thank you for a warm welcome. If I speak too fast...*

Jiný hlas: Rychle.

Jiný hlas: Rychle. Prosím... *how do you say stop me?*

Jiný hlas: Zastavte mě.

Jiný hlas: Zastavte mě. *Okay. That's wonderful. I'm not going to try more surprises at the beginning. Okay. I should begin to say that I am a historian.*

Jiný hlas: Chtěl by začít tím, že je historik.

Jiný hlas: *And not a philosopher.*

Jiný hlas: Ale ne filosof.

Jiný hlas: *But for a historian, what is interesting is that in the last 20 years, there has been a big change in Western thinking about rights.*

Jiný hlas: Ale co je pro historika zajímavého, to je, že v posledních 20 letech – myslím, že jsem to řekl správně, 20 let, jo? Sledujte to, opravujte mě.

Jiný hlas: 20 years, yes.

Jiný hlas: 20 let. Přibližně došlo k podstatné změně v tom, jak se myslí nebo jak se smýšlí o právech.

Jiný hlas: *So what I will do this evening is first I will talk a little about this change, philosophically.*

Jiný hlas: Co tedy dneska chce dělat: trochu bude mluvit o této změně filosoficky.

Jiný hlas: *And then I will try to explain a little the historical reasons why these changes have happened.*

Jiný hlas: A potom se pokusím zmínit o historických příčinách, o starších příčinách této změny.

Jiný hlas: *I should begin perhaps to make four preliminary observations about the problems in all discussion about rights.*

Jiný hlas: Začnu tím, že zmíním čtyři zvláštní okolnosti, které jsou důležité pro tu změnu v diskuzích o právech.

Jiný hlas: *First, that all philosophers agree that it is not possible to make rights the basis of a philosophy of society.*

Jiný hlas: Zaprvé, že všichni myslitelé jsou jednotni v tom, že myšlenka práv nemůže být učiněna základem nějaké filosofie.

Jiný hlas: *The language of rights can only be a proposal about how to treat people in society.*

Jiný hlas: A ten jazyk, jehož práva používají – tedy který se používá ve věcech práv – nemůže být ničím jiným nežli návrhem, jak o tom mluvit.

Jiný hlas: *The reason for this, historically, is that one of the sources, one of the bases of our thinking about rights, comes from a distinction in Roman law.*

Jiný hlas: Jedním důvodem pro to je, že tato myšlenka práv je založena na jakési diferenci nebo rozdílu, odlišení, které bylo provedeno už v římském právu.

Jiný hlas: *This distinction was the one which was made by the Roman theorists between the rights of the state, of the law of the state, and the law of the citizen.*

Jiný hlas: Šlo o to, že už staří právníci římskí udělali základní rozdíl mezi právem státním a právem občanským.

Jiný hlas: *And the právo občanské was mostly a language for duty, not right.*

Jiný hlas: A hlavním termínem pro občanské právo byl pojem povinnosti, na rozdíl od...

Jiný hlas: *What was the second? The distinction which the Romans made was between the laws of the state and the laws for the citizens, and the laws for the citizens were mostly laws about the duties, the duties of the citizens.*

Jiný hlas: Rozdíl, který Římané udělali, byl mezi zákony státu a zákony pro občany. A zákony pro občany byly hlavně zákony o povinnostech občana.

Jiný hlas: *And in the laws of state?*

Jiný hlas: *The laws of the state was the power of the state.*

Jiný hlas: Zatímco v tom státním právu šlo o moc, tak tady šlo o povinnost.

Jiný hlas: *And only with medieval theology did it begin to be possible to speak of what the Germans call subjektive Recht.*

Jiný hlas: Teprve v průběhu středověké filosofie, teprve ta středověká filosofie a teologie umožnila, aby se mohlo mluvit o tom, čemu Němci říkají *subjektive Recht*.

Jiný hlas: *As a result, in Western thinking from the medieval period until the modern period, the basis of right was religion, was God.*

Jiný hlas: Základem práva od středověku až po novou dobu bylo náboženství.

Jiný hlas: *And when you take away God, the question of how to find a basis for rights was left open.*

Jiný hlas: A když dáme stranou Boha, tak ta otázka, na čem založit práva, zůstává otevřená.

Jiný hlas: *So this is my first point.*

Jiný hlas: To je můj první bod.

Jiný hlas: *My second preliminary point is that to say that someone has a right is to suggest that someone else has a duty.*

Jiný hlas: Druhým bodem je toto: říci, že někdo má právo, znamená, že někdo jiný má povinnost.

Jiný hlas: *For example, I can say I have a right to marriage.*

Jiný hlas: Například mohu říci, že mám právo se ženit.

Jiný hlas: *But you do not have a duty to marry me.*

Jiný hlas: Ale vy nemáte povinnost si mě vzít.

Jiný hlas: *So, what is my right if you do not have a duty? How can I exercise this right?*

Jiný hlas: V čem tedy spočívá mé právo, když to nemůžu uvést ve skutek?

Jiný hlas: *And we will see that many problems in rights concern this question of the relationship between the right of one individual and the duty of another.*

Jiný hlas: Uvidíme, že mnoho z těch problémů o právech se týká situace, kdy jedna osoba má právo a ta druhá má povinnost.

Jiný hlas: *Okay. So that is my second point.*

Jiný hlas: To je můj druhý bod.

Jiný hlas: *My third point is that it is important at the beginning to distinguish between rights and other categories of human claims like needs or interests.*

Jiný hlas: Třetí bod: je třeba důsledně rozlišovat mezi právy a jinými takovými skutečnostmi lidské pospolitosti, jako jsou potřeby nebo zájmy.

Jiný hlas: *Okay. For example, again, I have an interest in receiving an education.*

Hejdánek: Například mám zájem získat nějaké vzdělání.

Jiný hlas: *And I have this interest independently of anyone else.*

Hejdánek: A mám tento zájem naprosto nezávisle na komkoliv jiném.

Jiný hlas: *But it is not clear how I can have a right to an education unless someone has a duty to give me this education.*

Hejdánek: Otázkou ovšem zůstává, když mám ten zájem, zda mám také právo na vzdělání, které by zavázalo někoho k tomu, aby mi to umožnil.

Jiný hlas: *It follows from this that not everything can be described in the language of rights.*

Hejdánek: Z toho vyplývá, že ne všechno můžeme popsat v termínech práva.

Jiný hlas: *Okay, so this is my third point, that rights is a limited vocabulary in the real world.*

Hejdánek: Třetí bod, že toto pojetí práva je omezené, že se netýká čehokoliv.

Jiný hlas: *My fourth introductory point is this: we must distinguish, I will distinguish between general rights and special rights.*

Hejdánek: Můj čtvrtý počáteční bod: budeme rozlišovat mezi obecnými právy a zvláštními.

Jiný hlas: *Example: a general right could be the right to life.*

Hejdánek: Takovým obecným právem například je právo žít.

Jiný hlas: *A special right could be the right to, let us say, the right to marriage, again, a special right.*

Hejdánek: Jiným takovým speciálním právem je ženitba.

Jiný hlas: *I will explain more afterwards.*

Hejdánek: Potom vysvětlím víc.

Jiný hlas: *Because of these difficulties with the language of rights...*

Hejdánek: S těmito potížemi s jazykem práva...

Jiný hlas: *...for a long period in the 19th and 20th centuries, philosophers and political theorists stopped talking about rights.*

Hejdánek: filosofové po dlouhé období 18., 19. a 20. století skoncovali s mluvením o právech.

Jiný hlas: *And only recently has this interest revived.*

Hejdánek: A jenom tu a tam se tento zájem znovu oživil.

Jiný hlas: *And I will now give three examples of the mainstreams, the main ways in which rights have been discussed in Western philosophy recently.*

Hejdánek: Uvedu nyní několik příkladů z názornění o té diskusi, k jaké došlo v myšlení o právech.

Jiný hlas: *The first is connected, associated with the American philosopher Robert Nozick.*

Hejdánek: Ten první souvisí s americkým filosofem Robertem Nozickem.

Jiný hlas: *Nozick, Rawls, Dworkin... are they all alive or already dead? All alive.*

Hejdánek: Nozick, Rawls, Dworkin... všichni ještě žijí? Všichni ještě žijí.

Jiný hlas: *Nozick is the first example, and he wrote in defense of a strong theory of individual rights against the state and against other persons.*

Hejdánek: Nozick je první příklad a ten formuloval zásadní ideje o individuálních právech proti právům státu a proti jiným.

Jiný hlas: *The second group is associated with two British philosophers. Hart and Berlin.*

Hejdánek: Nozick je Američan. A ten druhý trend je spojen s dvěma britskými filosofy: Hartem a Berlinem. Isaiah Berlin. A Hart je Herbert Hart.

Jiný hlas: *And they wrote about the importance of a right to liberty.*

Hejdánek: A ti oba psali o významu práva na svobodu.

Jiný hlas: *The third category is associated with an American legal philosopher Dworkin.*

Hejdánek: Třetí proud je spojen se jménem amerického právního myslitele Dworkina. Píše se to Dworkin s měkkým i.

Jiný hlas: *And he has written about the importance of the right to equality.*

Hejdánek: Ten psal o významu práva pro rovnost.

Jiný hlas: *But in a special way which I will explain.*

Hejdánek: A to zvláštním způsobem, který ještě vysvětlím.

Jiný hlas: *They have, they share in common five ideas.*

Hejdánek: Všem těmhle těm je společných pět idejí, pět základních myšlenek.

Jiný hlas: *The first is the Kantian idea of man as an end.*

Hejdánek: Tou první je kantovská myšlenka člověka jakožto cíle.

Jiný hlas: *The second common feature is an emphasis on the individual and not on the collectivity.*

Hejdánek: Všechny tyhle ty společné znaky jsou vzájemně spjatý. Tím druhým je důraz na jednotlivce, a nikoliv na kolektiv.

Jiný hlas: *The third common element is that they are therefore all anti-utilitarian in the sense that they all argue that we need rights especially when a decision would be taken which would benefit the collectivity but which could harm individuals.*

Hejdánek: Třetím společným znakem je, že jsou všichni *protiutilitaristé*, nebo prostě jsou proti *utilitarismu*. A to v tom ohledu, že práva potřebujeme právě v té situaci, kdy by něco přineslo obecný prospěch, ale jednotlivcům škodu.

Jiný hlas: *The fourth common feature is that they are all against what is called positive law.*

Hejdánek: Čtvrtým společným znakem je, že všichni jsou proti tomu, čemu se říká *pozitivní právo*.

Jiný hlas: *And positive law is the idea that we only have rights...*

Jiný hlas: *If they exist in law.*

Hejdánek: A myšlenka *pozitivního práva* spočívá v tom, že máme práva jenom, pokud to je formulované v zákonech.

Jiný hlas: *And they are against this. And I will give an example. That if in a constitution you are not able to vote...*

Hejdánek: A oni jsou proti tomu. Příklad: jestliže v ústavě nemáte právo volit...

Jiný hlas: *...you may still have a right to vote. So the difference is that a pig cannot vote and I cannot vote, but I have a right to vote, the pig does not have a right to vote.*

Hejdánek: ...stále máte právo volit. *Pig?* Prase. Takže před zákonem jsem si roven s prasetem, poněvadž prase nesmí volit, já nemůžu volit. Ale já na rozdíl od prasete mám to právo, i když to je proti ústavě.

Jiný hlas: *It's a bad example, but it's okay. Okay, and the fifth common feature is that right is not negotiable.*

Hejdánek: Ten příklad trošku kulhá, ale budiž. Pořád ještě mám právo, i když mi ho upírají. A pátý společný znak je, že o právu se nejedná, nemůže se jednat.

Jiný hlas: *You cannot measure the value of a right against the advantage of ignoring it.*

Hejdánek: Nelze uvažovat tím způsobem, jaká je cena práva ve srovnání s užitekem, když ho nebude dbáno.

Jiný hlas: *Now I will take them each separately. I will begin with Nozick. Nozick makes a distinction between two ideas about justice.*

Hejdánek: A teď se budeme každým zabývat zvlášť. A začneme Nozickem. Nozick dělá rozdíl mezi dvojí myšlenkou spravedlnosti.

Jiný hlas: *One idea of justice is that justice is when a certain goal has been achieved, a certain arrangement is desired. You seek a certain goal.*

Hejdánek: Tedy ta první idea spravedlnosti je, když je stanoven cíl, kterého je dosaženo. [nesrozumitelné] Co je se spravedlností, když diskutujeme o filosofii?

Jiný hlas: *Because for example, there are people who say that a just society is a society where people are equal, have equality of material means. That's the first idea of justice.*

Hejdánek: Tak uvidíme. Tak například někteří lidé říkají, že spravedlivá je ta společnost, kde jsou si všichni rovni. To je ten první pojem spravedlnosti, který prostě je zaměřen k nějakému cíli, zřejmě. To bude asi tedy prostě spravedlnost podřízená nějakému cíli.

Jiný hlas: *And so the goal of society is to achieve equality.*

Hejdánek: A cílem té společnosti, záměrem je dosáhnout té rovnosti.

Jiný hlas: *Nozick says that there is a second way of thinking about justice. And this is if a situation was reached by just means.*

Hejdánek: A Nozick říká, že je také ještě druhý způsob, jak myslet o spravedlnosti. A to je, zda nějakého cíle bylo dosaženo spravedlivým způsobem, spravedlivými prostředky.

Jiný hlas: *And he calls this the historical approach. This is the distinction he makes.*

Hejdánek: A tomu říká *historický přístup*. To je ten rozdíl, který on dělá.

Jiný hlas: *He says that the problem with the first approach where justice is a goal, a particular goal, is*

that it requires constant interference with individuals to achieve it.

Hejdánek: V tom prvním případě ta spravedlnost, která vlastně je podřízena nebo ztotožněna s nějakým cílem, tak je zapotřebí, aby ustavičně intervenovali lidé v tom smyslu, aby toho cíle dosahovali.

Jiný hlas: *And he says that any theory of society based on the rights of individuals will conflict with a theory of justice based on the achievement of goals.*

Hejdánek: A Nozick tedy trvá na tom, že každá myšlenka lidských práv bude nutně interferovat, bude ve sporu s myšlenkou spravedlnosti, která je určena, determinována nějakými cíli.

Jiný hlas: *And so he argues for what he calls a minimal theory where the definition of justice is that whatever arrangement is reached, was reached without interference with people's rights. That is justice. I'll give an example.*

Hejdánek: A proto trvá na jakési *minimální teorii*, že totiž jakýchkoliv cílů ve společnosti musí být dosahováno, aniž by byla porušována lidská práva. Příklad.

Jiný hlas: *Let us say that there are ten people and there are ten books. One theory of justice would be that it would be most fair if everyone had one book.*

Hejdánek: Řekněme, že je deset lidí a je deset knih. Ta první teorie spravedlnosti bude říkat, že nejvíc *fér* bude, když každý dostane jednu knihu.

Jiný hlas: *And Nozick says no, it is all right for me to have ten books and you to have no books on one condition. And that condition is that I obtained these books by historically just means.*

Hejdánek: Nozick říká ne, tak to není. Je to naprosto správné, když já dostanu všech deset a ty žádnou, ale za určitých podmínek. A touto podmínkou je, že jsem nabyl těchto knih historicky *spravedlivým* způsobem. Nebo například, že mi je někdo dal a těm ostatním nedal nic. Já nevím, jestli mu rozumíte?

Jiný hlas: *I will criticize it afterwards. And so he says I have a right to my ten books and you have no right to my books on condition that I got my books by just means.*

Hejdánek: To jest za předpokladu, že jsou ty knihy, tak já mám na ně právo, protože jsem se k nim dostal, dopracoval teda *spravedlivým* způsobem, a ty nikoliv, takže ty nebudeš mít žádný. Potom to bude *spravedlivé*.

Jiný hlas: *And he extends this principle to all aspects of social existence. So we have rights only to historically just processes.*

Hejdánek: Tenhle princip on rozšiřuje na všechny aspekty sociální existence. Máme tedy práva jenom ve shodě s historicky *korektními*, já mu říkám to jest, jo, procesy.

Jiný hlas: *And we do not ask the question why have I ten books and you no books, we ask the question do I have a right to my books and if the answer is yes then that is the only question we need to ask.*

Hejdánek: No takže otázka nebude, jako to, že já mám deset knih a někdo druhý žádnou, nýbrž otázka je, jestli já na těch svých deset knih mám právo, jestli já je právně mám ve vlastnictví. A jestliže tato otázka je zodpovězena, tak už není potřeba řešit žádnou jinou.

Jiný hlas: *And in a society for example like the United States based on market relations, I have a right to my books, my power, if I did not break the law to get it.*

Hejdánek: A v takové společnosti, jako je americká, která je založena na tržních vztazích, mám právo na své knihy, na svou moc, jestliže jsem neporušil zákon, když jsem je získal.

Jiný hlas: *The advantage of Nozick's theory is that it is very strongly against interference with individual existence. It is rigidly anti-utilitarian.*

Hejdánek: Výhodou Nozickovy teorie je, že je ostře proti jakékoliv *intervenci*, zásahům do těch osobních poměrů. Je to rigidně *antiutilitární*.

Jiný hlas: *And the state cannot interfere to distribute any good more fairly.*

Hejdánek: A stát není oprávněn žádným způsobem *redistribuovat* více přiměřeně nebo *férově* nebo *spravedlivě* ten majetek.

Jiný hlas: *And so he argues that the benefit or one of the benefits of his theory is that it controls to the minimum the power of the community against the individual to a very low minimum.*

Hejdánek: A takže výsledkem je, že je kontrolována ta *tendence* státu ovládat ty jednotlivce na *minimum*, na velmi nízké *minimum*.

Jiný hlas: *The disadvantage is that it is counter-intuitive. Why? Because it moves from individual relations to relations between the state and the individual using the same language of rights.*

Hejdánek: Nevýhodou je, že to odporuje naší intuici. A to proto, že přechází z oblasti vztahů mezi lidmi do oblasti vztahů mezi jednotlivcem a státem a zachovává přitom stejný jazyk.

Jiný hlas: *For example he says because I cannot take money from you, therefore no one can take money from you, including the state. So taxation is unjust.*

Hejdánek: Například on říká, protože já nemám právo, nesmím někomu druhému brát peníze, tak nikdo nesmí brát druhým peníze, včetně státu. Takže zdanění je nespravedlivé.

Jiný hlas: *It also has another disadvantage in that it makes a very rigid distinction between the question of processes of justice and outcomes of justice.*

Hejdánek: Má to ještě další nevýhodu, a sice že dělá příliš velkou cézuru nebo teda rozdíl mezi procesem spravedlnosti a výsledky spravedlnosti.

Jiný hlas: *Now logically this is correct, but historically it is very insensitive. Of course it is not so insensitive in the United States for reasons I will explain later.*

Hejdánek: Logicky to je správné, ale historicky to je velice necitlivé. Ovšemže to není tak necitlivé ve Spojených státech, a to z důvodů, které ještě vysvětlím.

Jiný hlas: *And it is especially attractive to a very rich professor at Harvard. Nozick is a professor at Harvard.*

Hejdánek: A je to velice atraktivní zvláště pro bohaté profesory na Harvardu. Nozick je profesor na Harvardu.

Jiný hlas: *Therefore although it is the most absolute of the theories of rights now fashionable in the West, it is almost impossible to convert it into a theory of political arrangements.*

Hejdánek: Ačkoliv tedy to je velice taková diskutovaná nebo živá teorie na Západě, je prakticky nemožné z ní udělat obecnou teorii o politických záležitostech a zařízeních, prostě učinit ji přijatelnou.

Jiný hlas: *And therefore it has been criticized because it makes rights so absolute that it is impossible in fact to use rights as a theory of political organization.*

Hejdánek: A proto byla kritizována, protože dělá z práv něco tak *absolutního*, že je těžko s ním vůbec [nesrozumitelné] v politice počítat.

Jiný hlas: *And now move to the second associated with the two men, Hart and Berlin.*

Hejdánek: A teď se pohneme k těm dvěma druhům související s Hartem a Berlinem.

Jiný hlas: *They both argue two points. Firstly, that in Western history the language of rights has always been very closely associated with the language of liberties.*

Hejdánek: Ti oba argumentují dvěma způsoby, ve dvou bodech. V západoevropské tradici je jazyk práv velice úzce spjat vždycky s jazykem svobod, svobody.

Jiný hlas: *And this is certainly true from, for example, the Magna Carta right up until the United Nations Declaration on Rights...*

Hejdánek: A to je zejména určitě pravda pro *Magnu Chartu* například až po deklaraci Spojených národů o lidských právech.

Jiný hlas: *And always there has been the assumption that the object of using the idea of rights is to maximize individual liberty.*

Hejdánek: A společné je tam, že jde o maximalizování lidských svobod.

Jiný hlas: *From this, Hart especially concludes that if there are any rights, there must first be a right to equal liberty. And that... sorry, and that this right to liberty must have priority over any other rights.*

Hejdánek: Z toho vyvozuje zejména Hart, že jestliže vůbec jsou nějaká práva, tak nejprve, na prvním místě musí být právo na svobodu, na stejnou svobodu. A že toto právo na svobodu musí mít přednost před všemi ostatními právy.

Jiný hlas: *But in order to say this, they also say a second thing. And this is especially associated with Isaiah Berlin, that you must distinguish between what he calls positive liberty and negative liberty.*

Hejdánek: Ale aby to mohli říci, oba říkají ještě druhou věc. A to je zejména spojeno s Berlinem, že je třeba pečlivě rozlišovat mezi pozitivní svobodou a negativní svobodou.

Jiný hlas: *What do they mean? Negative liberty first. Negative liberty is liberty against other people.*

Examples: the liberty to travel, the liberty to speak.

Hejdánek: Co to je? Tak nejdřív negativní svoboda je svoboda proti něčemu nebo od něčeho, třeba proti druhým lidem. A například svoboda cestovat nebo svoboda mluvit.

Jiný hlas: *And this is a negative liberty because in order for it to be exercised, it only needs that no one stops you.*

Hejdánek: To je negativní svoboda, protože abyste ji mohli vykonávat, tak je zapotřebí jenom, aby vám v tom nikdo nedělal překážky, aby vás nezastavili.

Jiný hlas: *Whereas a positive liberty would for example be the freedom – it is easier to say liberty – the freedom to work.*

Hejdánek: Takže ta pozitivní tam... pardon, je třeba právo, a teď tam rozlišila angličtina dvě slova pro naše jedno – *freedom, liberty* – svobodu pracovat, právo na práci, nebo svobodu pracovat.

Jiný hlas: *And this is a positive liberty because in order to practice it, someone else or many other people must make it possible for you.*

Hejdánek: A to proto, že abyste tuto svobodu mohli uplatnit, tak druhý člověk nebo celá řada lidí vám to musí umožnit.

Jiný hlas: *I can have the liberty to work, but unless there is the possibility to work, it is a liberty which has no meaning. Okay, is that distinction clear?*

Hejdánek: Mohu mít právo na práci, svobodu pracovat, ale pokud tady není možnost, abych pracoval, tak mi ta svoboda k ničemu není. Rozumíte?

Jiný hlas: *The advantage of this emphasis on the right to liberty and the distinction between these two liberties is that it can be converted into specific social arrangements.*

Hejdánek: Výhoda toho rozdělování na dva typy svobody je v tom, že se to dá přeložit do pojmu jistého společenského uspořádání.

Jiný hlas: *And of course it is therefore in fact the basis of much Western constitutional theory.*

Hejdánek: A z toho důvodu se také skutečně stalo základem většiny teorií práva.

Jiný hlas: *The problem, the difficulty is this: it is not clear philosophically if there can be a right to liberty.*

Hejdánek: Určitá nesnáze spočívá v tom, že není jasné, jestli může být nějaké právo na svobodu.

Jiný hlas: *That is, I can say I have a right to liberty, but it means nothing unless you say exactly what those liberties are.*

Hejdánek: Lze říci „mám právo na svobodu“, ale vlastně to neznamená vůbec nic, dokud neřeknu, o jaké konkrétní svobody jde.

Jiný hlas: *So what the critics of this theory say is that there is no right to liberty, there are rights to specific liberties.*

Hejdánek: Kritikové tedy říkají: není žádného práva na svobodu vůbec, nýbrž jsou jenom různá práva na jednotlivé svobody, konkrétní svobody.

Jiný hlas: *And in that case the idea of a right to liberty disappears and instead we have specific rights which have nothing to do with the general idea of liberty.*

Hejdánek: A z toho důvodu končí jakýkoliv smysl obecné řeči o právu na svobodu a máme tu jenom řadu konkrétních svobod, které se týkají konkrétních záležitostí.

Jiný hlas: *So the critics say it sounds wonderful and means nothing.*

Hejdánek: Kritikové tedy říkají: zní to pěkně, ale neznamená to nic.

Jiný hlas: *And if we have a right to specific liberties, then we do not need the word liberty. We just have rights.*

Hejdánek: Jestliže máme právo na určité konkrétní specifické svobody, pak vůbec nepotřebujeme slovo svoboda. Máme prostě práva.

Jiný hlas: *And so it is philosophically redundant.*

Hejdánek: A je to tedy filosoficky nebo logicky redundantní, zbytečné.

Jiný hlas: *Second criticism is that both Berlin and Hart say that negative liberty is good, but positive liberty is dangerous. Because if you emphasize positive liberty, you are emphasizing the power of other people to make arrangements for you. You are emphasizing the capacity. So the positive liberty to work translates into the right of the state to provide, or the duty of the state to provide work. And that is dangerous. And if you then say "I do not want to work" under a theory of positive liberty, the state or other people can say "We are making arrangements for you, for your liberty, for your own good." And the result of this, Berlin argues, is that you finish by being forced to be free.*

Hejdánek: Druhá kritika je ta, že Berlin i Hart říkají, že negativní svoboda je dobrá, ale pozitivní svoboda je nebezpečná. Takže když zdůrazňujete pozitivní svobodu, tak zdůrazňujete moc... kapacitu... no, kapacitu. *De facto* zdůrazňujete schopnost druhých lidí zařídit to tak, aby se vám té svobody dostalo nebo abyste ji mohli realizovat.

Takže když zdůrazňujete právo na práci, tak vlastně dáváte právo státu, aby aranžoval pro vás tu práci. To je ta nebezpečná věc. A jestliže řeknete, že nechcete pracovat, z teorie pozitivní svobody druzí lidé nebo stát mohou říci: My zařizujeme tady různé věci pro vaši svobodu, pro vaše dobro. Výsledkem toho je, jak říká Berlin, že nakonec končíte tím, že jste donuceni být svobodní.

Takže se musím zaměstnat, jo, že mi to dají jako svobodu.